MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ABD'nin NATO Şemsiyesi Altında Karadeniz ve Hazar Denizine Nüfuz Etme Girişimleri

Abbas Karaağaçlı*

Özet

Bilindiği gibi Sovyetler Birliği'nin çöküşüne kadar olan dönemde Karadeniz Havzası hemen hemen tamamıyla Doğu Bloğu diye adlandırdığımız Sovyetler Birliği bloğunun hakimiyeti alanında yer almaktaydı. Karadeniz kıyılarında söz konusu bloğun dışında yalnızca güney sahilleri NATO üyesi olan Türkiye bulunmaktaydı. Öte yandan Hazar Denizi de 1921 ve 1940 anlaşmalarıyla Sovyetler Birliği ve İran arasında yer alan kapalı bir deniz konumundaydı. Sovyetler Birliğinin çökmesiyle birlikte Varşova Paktının dağılma sürecine girmesi ile birlikte çok kısa sürede Romanya ve Bulgaristan Atlantik Bloğuna yanaşıp önce NATO daha sonra Avrupa Birliği üyeliğine kavuşunca ABD ile ikili ve çoklu askeri anlaşmalar imzalayarak batının hegemonyası altına girdiler. Öte yandan Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte Hazar Havzasında da bağımsızlıklarını kazanan yeni devletler yani Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan, Rusya Federasyonu ve İran'la birlikte kıyı sahibi konumuna geldiler.

Soğuk Savaş döneminde NATO ve ABD istilasından uzak kalan Karadeniz ve Hazar Denizi 1991'den sonra ABD ve NATO'nun stratejik hedefleri doğrultusunda Batının iştahını kabartmış, söz konusu bölgelerde iktidara gelen yönetimler ya doğrudan doğruya NATO üyeliği ya da barış için ortaklık gibi sinsice hazırlanmış stratejik planlar çerçevesinde bu bölgelere yerleşmeye başladılar. Karadeniz'de Romanya, Bulgaristan doğrudan doğruya batı hegemonyasına girerken Ukrayna ve Gürcistan ABD ve NATO ile kurdukları kirli ittifaklarla ABD ordusunun ülkelerine yerleşmelerine izin verdiler. Batı yanlısı iktidarların ABD ile kurdukları ekonomik, siyasi, istihbarat ve askeri ilişkiler neticesinde daha önceleri belirli uluslararası kurallara örneğin Montrö Boğazlar Sözleşmesi gibi Karadeniz'in güvenliğini ve savaş gemilerinin giriş çıkışını düzenleyen anlaşmalar ihlal edilmeye başladı.

Öte yandan Hazar Havzası özellikle petrol, doğal gaz gibi zengin enerji kaynaklar barındıran bir bölge olarak çok uluslu dev enerji şirketlerinin ilgisini çekince bağımsızlığına kavuşmuş yeni devletler yani Kazakistan, Türkmenistan ve bilhassa Azerbaycan' a hücum etmeye başlayıp yaptıkları

* Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Stratejik Araştırma ve Uygulama Merkezi (KARASAM) Müdürü, Giresun Üniversitesi Öğretim Üyesi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

anlaşmalarla bu bölgeye hakim olmaya başladılar.

Bu makalede Karadeniz ve Hazar Denizi bölgelerinin çok uluslu şirketler ve Batı emperyalizminin işgal ve sömürü sürecini araştırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Emperyalizm, Karadeniz, Hazar Denizi, Enerji şirketleri, Ham petrol, Uluslararası Anlaşmalar, NATO, Varşova Paktı

Giriş

Bilindiği gibi Sovyetler Birliği'nin çöküşüne kadar olan dönemde Karadeniz Havzası hemen hemen tamamıyla Doğu Bloğu diye adlandırdığımız Sovyetler Birliği bloğunun hakimiyeti alanında yer almaktaydı. Karadeniz kıyılarında söz konusu bloğun dışında yalnızca güney sahilleri NATO üyesi olan Türkiye bulunmaktaydı. Öte yandan Hazar Denizi de 1921 ve 1940 anlaşmalarıyla Sovyetler Birliği ve İran arasında yer alan kapalı bir deniz konumundaydı.

Amerika Birleşik Devletleri diğer büyük güçler gibi kendi çıkarları doğrultusunda dönem dönem ekonomik, kültürel ve siyasi yayılma siyaseti uyguladığı gibi fiilen askeri birliklerle de müdahalelere yönelebilmektedir. ABD'nin bu harekât tarzına ait örnekler yakın tarihte Güneydoğu Asya da, Afrika da, bugün ise Afganistan, Irak'ta, Libya da ve Suriye de görülebilir.

Karadeniz (1) havzası, dünyanın diğer çatışma bölgelerine yakın olmasına rağmen nispi bir istikrara sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer Batılı güçler çeşitli siyasi gelişmeleri gerekçe göstererek Karadeniz havzasında doğrudan veya dolaylı yoldan müdahil olmagirişimlerini sürdürmektedir.
Bu çalışmada, ABD ve diğer batılı güçlerin müdahale sahasına dönüşen Afrika, Afganistan ve Irak gibi kriz bölgelerinden örnek verilerek, ABD'nin Karadeniz ve Hazar denizi (2) bölgesine yönelik politikaları incelenecektir. ABD'nin insan hakları, demokrasi ve benzeri gerekçeler üzerinden Karadeniz bölgesine nüfuz etme ve bölgede sürekli varlık tesis etmeye yönelik izlediği siyaset analiz edilecektir.
Karadeniz havzası bulunduğu coğrafi konum itibariyle çok önemli stratejik, jeopolitik ve jeostratejik öneme sahiptir. Öncelikle bu coğrafya Rusya, Kafkasya ve Orta Asya'ya yakınlığı nedeniyle enerji, nakil ve ulaşım yolları üzerinde bulunmaktadır. Rusya Federasyonu'nun en önemli ticari ve askeri limanları Karadeniz kıyısında bulunmaktadır. Deniz taşımacılığı bakımından

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Rusya'nın bu limanları ülke ekonomisi bakımından hayati konumdadır. Rusya Batı'nın özellikle Avrupa'nın enerji ihtiyacını karşılarken Karadeniz limanlarını kullanmaktadır. Ayrıca Orta Asya'nın Batı pazarlarına ulaşmak için kullanabileceği en önemli alternatiflerden biri Karadeniz'dir.

Karadeniz Havzasında Meydana Gelen Gelişmeler

Sovyetler Birliğinin çökmesiyle birlikte Varşova Paktının dağılma sürecine girmesi ile birlikte çok kısa sürede Romanya ve Bulgaristan Atlantik Bloğuna yanaşıp önce NATO daha sonra Avrupa Birliği üyeliğine kavuşunca ABD ile ikili ve çoklu askeri anlaşmalar imzalayarak batının hegemonyası altına girdiler. Öte yandan Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte Hazar Havzasında da bağımsızlıklarını kazanan yeni devletler yani Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan, Rusya Federasyonu ve İran'la birlikte kıyı sahibi konumuna geldiler.

Kafkasya ülkelerinin, özellikle Azerbaycan'ın Batı pazarlarına ulaşmakta en rasyonel alternatifi Karadenizdir. Karadeniz'de bulunan mevcut enerji, nakil hatları ve gelecek dönemde yenilerinin yapılması düşüncesi bir gerçeği ortaya koymaktadır. Bu gerçek, Avrupa'nın enerji ihtiyacını tedarik ve temin için Karadeniz'in vazgeçilmez olduğudur.

Soğuk Savaş döneminde Karadeniz havzası Türkiye hariç doğu bloğu ülkelerinin egemenliği altında bulunduğundan genellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği hâkimiyeti altındaydı. Rusya'nın yanı sıra o dönem Sovyetler Birliği'nin bir parçası konumunda bulunan Gürcistan ve Varşova Paktı (3) üyeleri olan Romanya ve Bulgaristan Karadeniz ülkesiydi. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin nüfuz sahasında yer alan Karadenizde, Sovyetler Birliği'nin ve ardından Varşova Paktı'nın dağılmasından sonra dengeler Batı lehine değişmiş oldu. Gürcistan bağımsızlığını kazandıktan sonra liderlerinin tercihi neticesinde hızlı bir şekilde Rusya'dan uzaklaştı ve Batı eksenine yaklaştı. Etnik sorunların ortaya çıkmasıyla kısa süre içinde ülkenin bazı bölgelerinde (4) Tiflis'in hâkimiyeti zedelendi. Daha sonra Rusya'nın Güney Osetya meselesini gerekçe göstererek Gürcistan'a savaş açması bağımsızlığına yeni kavuşan bu küçük ülkeyi önemli sorunlarla baş başa bıraktı. Gürcistan'ın Rusya ile sorunları halen devam etmektedir.

Romanya ve Bulgaristan da Sovyetlerin dağılmasından sonra kısa zaman

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
içinde Batı eksenine müdahil oldu. İki ülke de çok kısa sürede NATO'ya (2004), gerekli reformları gerçekleştirerek Avrupa Birliğine (2007) katıldı. Romanya ve Bulgaristan'ın NATO'ya üye olması ise özellikle ABD'nin Karadeniz üzerinde nüfuz tesis etme hedefiyle açıklanabilir. Bu iki ülkenin hem AB'ye hem de NATO'ya katılması, Gürcistan ve Azerbaycan'ın da başta ABD olmak üzere Batılı ülkelerle yakın ilişkiler geliştirmesi Karadeniz'deki dengelerin değişmesine neden olmuştur.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Karadeniz havzasında daha önceleri Sovyetler Birliği sınırları içerisinde bulunan yeni devletlerin ortaya çıkması ve bağımsızlıklarını kazanması Batı'nın ilgisini çekmiştir. Özellikle Ukrayna, Beyaz Rusya ve Moldova bu hususta öne çıkmış görünmektedir. ABD ve Avrupa devletleri bütün olanaklarını kullanarak bu ülkeler üzerinde nüfuz tesis etmeye yönelik girişimlerde bulunmuştur.

Bu girişimler zaman zaman söz konusu ülkelerin iç işlerine müdahil olmak şeklinde de tezahür etmiştir. Bu nüfuz yöntemi özellikle genel seçimler sırasında, parlamento veya başkanlık seçimleri dönemlerinde büyük fonlarla ve kitle iletişim araçlarının imkânlarıyla gerçekleştirilmiştir. Nitekim George Soros'un (5) Ukrayna ve Beyaz Rusya'daki seçim dönemleri esnasında ve sonrasında meydana gelen toplumsal hareketliliklerde yönlendirici rol oynadığı bilinmektedir.

ABD'nin Karadeniz politikalarının en önemli ayağı Rusya'yı siyasi ve askeri abluka altına alma politikasıdır. Bu nedenden dolayı 2004 olayları (Turuncu Devrimi) gelişmelerde ABD batı yanlısı devletleri iş başına getirme peşindedir. (6)

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD, Karadeniz ve Hazar havzasında nüfuz tesis etmeye yönelik somut girişimlerde bulunmuştur. Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldova arasında oluşturulan GUAM Demokrasi ve Ekonomik Kalkınma Teşkilatı, Washington'ın teşvikiyle ortaya çıkmıştır.

1997 yılında kurulan teşkilat ile hedeflenen NATO'nun Karadeniz havzasında etkinliğini artırması ve Rusya'nın nüfuzunun sınırlandırılmasıdır. Teşkilatın adı 1999 da Özbekistan katılımıyla GUUAM olarak değiştiyse de, 2005'te Taşkent'in bu oluşumdan ayrılması ile tekrar GUAM olmuştur. GUAM'ın

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Şangay İşbirliği Teşkilat'ına alternatif olarak kurulduğu da ileri sürülmektedir. Bu teşkilatın, bünyesindeki ülkeleri Avrupa-Atlantik kurumlarına yaklaştırdığı gözlemlenmektedir.

ABD, Karadeniz'de etki alanı tesis etme hedefiyle, 2001'den beri Akdeniz'de faal olan NATO'nun Aktif Çaba Harekâtı'nı terörle mücadele gerekçesi ile Karadeniz'e genişletmeye çalışmıştır. Türkiye ve Rusya bu girişime birlikte muhalefet etmiş, Türk yetkililer böyle bir adımın Karadeniz'de gereksiz yere gerilim doğurabileceğine işaret etmiştir. Türkiye, Karadeniz'de terörle mücadeleyi mevcut oluşumların yürütebileceğini beyan etmiştir. Bu oluşumlar 2001'de teşkil edilen Karadeniz İşbirliği Görev Grubu ve 2004'te faaliyete geçen Karadeniz Uyumu Harekâtıdır.

Diğer taraftan, 2005 yılında ABD, Karadeniz Ekonomik İşbirliğine gözlemci statüsüyle katılmak istemiş, Rusya veto etmiştir. Yine aynı süreçte ABD'nin Trabzon da bir askeri üs talebinde bulunduğu, Türkiye'nin ise bu talebe sıcak bakmadığı basına yansımıştır.
ABD'nin Karadeniz havzasında etki kurma çabası Bulgaristan ve Romanya'nın 2004'de NATO'ya üye olması ile hız kazanmıştır. ABD Bulgaristan'la 2006 yılında bir savunma işbirliği antlaşması imzalamıştır. Romanya ile de balistik füzelere karşı konuşlandırılacak bir savunma kalkanı konusunda işbirliği kararlaştırılmıştır.

Bu işbirliği doğrultusunda Romanya'ya 2015 yılında kıyı konuşlu radar sistemi ve kara konuşlu füze bataryaları yerleştirilecektir. ABD hâlihazırda iki ülkede de askeri üs bulundurmaktadır.

Bulgaristan ve Romanya'nın ABD ile gelişen ilişkileri, İsrail'in de bu ülkelerle münasebetlerini güçlendirmesi için gerekli zemini hazırlamıştır. İsrailli pilotlar Romanya semalarında eğitim uçuşları yapmaya başlamıştır. İki ülkenin hava kuvvetleri ortak tatbikatlar gerçekleştirmektedir. İsrail, Bulgaristan ile de 2011 yılında bir askeri işbirliği anlaşması imzalamıştır.
Son dönemde Avrupa Birliği de Karadeniz bölgesindeki siyasi nüfuzunu artırmaya yönelik somut girişimlerde bulunmuştur. AB, 2007'de bölge ülkeleriyle çevre, ulaşım ve enerji alanlarında sektörel işbirliği ve ortak projeler hedefiyle Karadeniz Sinerjisi girişimini başlatmıştır. AB, Komşuluk Politikası'nın bir parçası olarak geliştirdiği Karadeniz Sinerjisi ile birlikte AB-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Rusya ilişkilerinde ve AB-Türkiye ilişkilerinde yeni bir strateji geliştirmiş, Karadeniz'deki varlığını artırmayı amaçlamıştır.

AB; Ukrayna, Moldova, Beyaz Rusya, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan ile imzaladığı Doğu Ortaklığı stratejisi ile de aynı doğrultuda hareket etmektedir. AB ile gümrüksüz ticaret ve vizesiz seyahatin öngörüldüğü bu strateji ile Birlik, Karadeniz havzası üzerindeki ekonomik ve siyasi nüfuzunu artırmaya çalışmaktadır.

Karadeniz Havzası, enerji kaynaklarına yakınlığının yanı sıra bölgesel kriz merkezlerine de yakın mesafede bulunması bakımından önem arz etmektedir. Etnik gerilimin dinmediği Kafkasya, Karadeniz'in güneydoğu bölgeleriyle iç içedir. Gürcistan da filli bir parçalanmışlık söz konusudur. Kuzey Kafkasya da Çeçenistan ve Dağıstan sorunlarının ciddiyeti devam etmektedir. Azerbaycan topraklarının başta Karabağ olmak üzere %20'si (7) Ermenistan işgali altındadır. Bütün bu kriz böl egeleri, Güney ve Kuzey Kafkasya coğrafyasını bir çatışma alanına çevirmiş durumdadır.

Karadeniz güneybatıdan Balkanlarla iç içedir. Eski Yugoslavya'nın parçalanmasıyla birlikte Balkanlarda ortaya çıkan uyuşmazlıklar; etnik çatışmalar, iç savaşlar, etnik temizlik ve soykırımı beraberinde getirmiştir. Balkanlarda nispi bir barış ortamı sağlanmış ise de bölgedeki hiçbir etnik ve dinsel sorun tamamen çözülmemiştir. Ortaya çıkan yeni devletlerin iç siyasi karışıklıkları, birbirleriyle olan sınır anlaşmazlıkları ve diğer sorunları varlığını devam ettirmektedir.
Karadeniz, Kafkasya ve Balkanlar'ın yanı sıra dünyanın diğer çatışma bölgelerine de yakın mesafede bulunmaktadır. İsrail'in Filistin meselesindeki uzlaşmaz tutumu ve bölgesel hegemonya hedefi doğrultusundaki Makyavelist politikaları sebebiyle Orta Doğu'nun kalıcı barış ve huzura ermesinin uzak olduğu söylenebilir.

Öte yandan Kuzey Afrika ve Orta Doğu coğrafyasındaki hâkim konumdaki otoriter iktidarları sarsan, Arap Baharı(8) diye adlandırılan toplumsal hareketlilik ve değişim rüzgârı bölgenin istikrarını ve güvenliğini doğrudan etkilemektedir. Diğer taraftan Irak ve Afganistan işgalleri de Karadeniz havzasını yakından ilgilendirmektedir. Zira Irak ve Afganistan Karadeniz'e

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
çok yakın mesafededir. Karadeniz de meydana gelen gelişmeler; Rusya, Bulgaristan, Ukrayna, Romanya, Beyaz Rusya, Moldova, Ermenistan ve Gürcistan'ı etkilediği kadar Türkiye'yi de yakından ilgilendirmektedir. Türkiye, Karadeniz'e 1685 km'lik kıyı şeridiyle bu havzanın en önemli aktörlerinden biri konumundadır. Karadeniz'in açık denizlere tek ulaşım yolu olan boğazların da sınırları içinde bulunması Türkiye'nin konumunu daha da güçlendirmektedir.

Uzun kıyı şeridi boyunca irili ufaklı yüzlerce yerleşim merkezi ve Samsun, Ordu, Giresun ve Trabzon gibi önemli limanların bulunması bu havzayı Türkiye için ekonomik bakımdan oldukça önemli kılmaktadır. Bu nedenle Karadeniz ve havzasında meydana gelebilecek herhangi bir istikrarsızlık ve sıcak çatışma, doğrudan doğruya Türkiye'nin milli güvenliğini tehdit edebilir. Türkiye'nin enerji ihtiyacının büyük kısmı Rusya ve Azerbaycan dan doğrudan, Hazar'ın doğu kıyısından dolaylı yoldan enerji nakil hatları vasıtasıyla Karadeniz havzası üzerinden karşılanmaktadır. Karadeniz coğrafyası üzerinden Türkiye'ye nakledilen enerji kaynakları Akdeniz limanlarından, boğazlardan ve batı sınırından dünya ve Avrupa piyasalarına taşınmakta, bu vesileyle ülkeye önemli bir döviz girdisi sağlanmaktadır. Diğer taraftan Karadeniz'de deniz taşımacılığının yaygınlaşması Türkiye limanları üzerinden gerçekleşen ticaret açısından oldukça faydalıdır. Mesela, Trabzon limanı komşu İran devleti için çok önemlidir. İran'ın bütün dünyadan ithal ettiği mal ve ihtiyaçlarının önemli bir kısmı Trabzon limanı üzerinden bu ülkeye sevk edilmektedir. Bu liman İran dış ticareti bakımından en önemli alternatiflerden birisidir. Dolayısıyla Karadeniz; Türkiye için olduğu kadar komşularla yürütülen ticari ve ekonomik ilişkiler açısında da önem teşkil etmektedir.

Hazar Havzasının Konumu ve Durumu

Öte yandan Hazar Havzası özellikle petrol, doğal gaz gibi zengin enerji kaynaklar barındıran bir bölge olarak çok uluslu dev enerji şirketlerinin ilgisini çekince bağımsızlığına kavuşmuş yeni devletler yani Kazakistan, Türkmenistan ve bilhassa Azerbaycan' a hücum etmeye başlayıp yaptıkları anlaşmalarla bu bölgeye hakim olmaya başladılar.

Bildiğimiz gibi Sovyetler Birliği çökünceye kadar Hazar denizi İran-Sovyetler Birliği arasında kapalı bir deniz konumundaydı. Deniz taşımacılığı , balıkçılık

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
vb ticari ve ulaşım yetkisi yalnızca bu iki ülke denetiminde yapılmaktaydı. 1920 ve 1941 anlaşmaları yetersizde olsa Hazar konusunda yapılmış en önemli anlaşmalar olarak yürürlükteydi. O dönem Hazar büyük bir istikrar içinde her türlü uluslararası müdahaleden ve çok uluslu şirketlerin hakimiyet kurma politikalarında uzak durma çabasındaydı.1991 den sonra Sovyetlerin çöküşü ile birlikte bağımsızlıklarını kazanan Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan'ının da Hazar'a kıyıdaş olmaları sebebiyle bu denize kıyısı olan ülke sayısı5'dir.

Yeni siyasal ortamda Rusya Federasyonu kendi iç problemleri ve Sovyetler Birliği çöküşünün ardından yaşanan yapısal ve siyasal sorunlarla uğraşırken, İran da devrim sonrası kurulan İran İslam Cumhuriyeti daha yeni yeni hakimiyet alalarını tespit etmeye ve iktidarını pekiştirmeye çaba gösterirken Hazar havzasında nispi bir otorite boşluğu doğmaya başlamıştır. Çok uluslu enerji şirketleri bilhassa ABD'li petrol konsorsiyumları fırsatı değerlendirmiş çok kısa sürede Hazar'a yerleşmeyi ve petrol aramaya başlamışlardır.

Başta Azerbaycan yönetimi olmak üzere Kazakistan ve Türkmenistan kurdukları yeni devletlerinin bütçesini denkleştirmek ve hızlı paraya kavuşmak için birçok uluslararası enerji şirketi ile anlaşmalar imzalamış söz konusu şirketler Hazar'a yerleşmeye ve petrol aramaya başlamışlardır.

Bildiğimiz gibi Hazar denizi yer altı kaynaklarının yanı sıra çok zengin deniz canlısını barındırmaktadır. Bilhassa dünyanın en kaliteli havyarı Hazar denizinde bulunan Mersin balığından üretilmektedir. Özellikle Azerbaycan ile işbirliği yapan enerji şirketleri deniz canlılarını ve Hazar'ın tüm tabiat varlığını yok edecek uluslararası standartlardan uzak çevre düşmanı şirketlere teslim olmuş ve kısa sürede Hazar denizinde tüm deniz canlılarında olduğu gibi Mersin balığı üretiminde de büyük düşüşe sebep olmuşlardır. Hazar hızlıca kirlenmektedir.

Çok uluslu şirketlerin Hazar'a girişi ardından söz konusu şirketlerin faaliyette bulundukları ülkelerin siyasal denklemlerinde etkili bir aktör konumuna gelip, kitle iletişim araçları ve siyasal iktidarı yönlendirmeye ve hakimiyet kurmaya başlamışlardır. Bu ise Hazar'ı bir istikrar denizinden uzaklaştırıp uluslararası güç odaklarının mücadelesi sahasına dönüştürmeye başlamıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Önümüzdeki dönemde Hazar'ın hukuki statüsü karara bağlandığında ülkelerin deniz havzası ve kıta sahanlığı alanlarına girecek olan bölgeler çok uluslu enerji şirketlerinin hakimiyeti alanına girmiş olacaktır.

Her ne kadar Rusya Federasyonu ve İran Hazar havzasının yabancı savaş gemilerine ve askerlerine açılmaması yönünde büyük çaba gösteriyorlarsa da yeni kıyıdaş ülkelerin bu konuda pekte hassasiyet göstermeyip hatta yer altı kaynaklarını ve kıyılarını batılılara peşkeş çekmekte çokta davranmaktadırlar.

Amerikalı düşünürlere göre Sovyetler Birliğinin çökmesinin sonucunda iki kutuplu sistem sona ermiş böylece Amerika devleti ekonomik ve askeri gücüne dayanarak
tüm dünyada olduğu gibi Karadeniz ve Hazar havzasına yerleşip kendi çıkarları doğrultusunda eylemler gerçekleştirebilir. Amerikan devletinin bölgedeki hedeflerine baktığımızda:

- ✓ Bölge ülkelerine bir şekilde etki ederek İran ve Rusya'nın önünü kesmek.
- ✓ Hazar enerji kaynakları üzerinde kontrol sağlamak ve Amerikan şirketlerinin çıkarını korumak.
- ✓ Hazar'ın hukuki statüsü belirlenirken en az payın Rusya ve İran'a verilmesini sağlamak.
- ✓ Bölgede askeri varlığını sürdürmek.
- ✓ Tüm bölgede İran ve Rusya'yı inzivayi etmek.
- ✓ Kafkasya bölgesinde askeri üstler kurarak bölgeye yerleşmek. (9)

Sonuç Olarak

ABD Soğuk Savaş sonrası dönemde Karadeniz'de bir etki alanı meydana getirmeye çalışmıştır. Bu çabanın 2000'li yıllarda arttığı, somut girişimlere dönüştüğü gözlemlenmektedir. ABD'nin girişimlerine karşın, bölgede Türkiye ve Rusya'nın mevcut dengelerin muhafaza edilmesi doğrultusunda tutum sergilediği fark edilmiştir. Karadenizdeki mevcut dengenin ABD lehine

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
değişmesi, özellikle Karadeniz de olduğu gibi Kafkasya ve Orta Doğudaki hassas süreçleri de olumsuz etkileyebilir.

Netice olarak Karadeniz havzası ve Hazar denizi Sovyetler Birliğinin çöküşüne kadar olan dönemde ABD, NATO ve yandaşlarının hakimiyetinden uzak kaldığından dolayı dünyanın en istikrarlı ve sükunetli bölgelerinin başında gelmelerine rağmen şimdi durum giderek değişmeye yüz tutmaktadır. Her iki denizinde bir barış havzası olmaları uluslararası ve ikili anlaşmalarla garanti altına alınmışken ne yazık ki söz konusu anlaşmaların yürürlükten kaldırılması veya en azından delinmesi ile birlikte çok uluslu şirketlerin bölgeye girmesiyle önce özel paralı askerler ardından NATO gibi düzenli askeri orduların bölgeye girmesi istikrarsızlığa kapı açacaktır.

NATO'nun ve ABD'nin girdiği her bölgede Örneğin. Uzak doğu, Güney Amerika , Orta Amerika ve Orta Doğuda olduğu gibi irili ufaklı terör örgütlerinin faaliyetlerine şahit olacağız. Batılı istihbarat ve derin devletler tarafından örgütlenen finanse edilen ve kurulan bu örgütlerle mücadele için sözde terör ile mücadele adı altında istilalar, müdahaleler ve saldırılar yapılacak iç savaş çıkartılacak ve bölgeler top yekün istikrarsızlaştırılacak.

Bunların yaşanmaması için çok uluslu şirketler, paralı özel askerler, batılı askerler, NATO ve her ne adla olursa olsun ABD kaynaklı girişimleri bölgeden uzak tutmak gerekiyor. Aksi takdirde önümüzdeki dönemlerde Karadeniz ve Hazar bölgesi bugün ki Afganistan, Pakistan, Libya, Irak, Suriye vb. ülkeler gibi iç savaşlara din , etnik ve mezhep savaşlarına sahne olacaktır.

Son Notlar

(1.) Karadeniz: 461.000 $km^{2'}$ lik alanı kapsayan 8350 km'lik kıyı şeridine sahip olan Karadeniz'in doğudan batıya en geniş noktalarının arası 1175 km, en derin noktası 2210 m'dir.

(2.)Hazar denizi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: http://www.bilgesam.org/incele/1291/-hazar-denizi/#.W8G82qhuY2w

(3.) Varşova Paktı: Soğuk Savaş döneminde ABD önderliğindeki Batı bloğunun oluşturduğu Kuzey Atlantik Antlaşması'na (NATO) karşı Sovyetler Birliği ve güdümündeki ülkeler tarafından iş birliği ve karşılıklı yardımlaşma amacıyla kurulan askeri ve siyasi bir birliktir. 14 Mayıs 1955 yılında

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Polonya'nın başkenti Varşova'da kurulan Birliğe, Sovyetler Birliği'nin yanı sıra Arnavutluk, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Polonya, Çekoslovakya ve Romanya üye olmuştur. Varşova Paktı 1990 da Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla feshedilmiştir.

(4.) Gürcistan: 69.700 km2 yüz ölçüme sahip ülkede nüfus 5 milyon (tahmini 2010) civarındadır. Acaristan, Abhazya ve Güney Osetya bölgeleri merkezi hükümetin denetimi dışında bulunmaktadır. Gürcistan, NATO ve AB üyesi olmak için uğraş vermektedir.

(5.) George Soros: 1930 doğumlu Soros, Macar Yahudi bir ailenin mensubu olup, halen ABD vatandaşıdır. Soros, finans spekülatörü olarak özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan ülkelerdeki açık ve kapalı faaliyet ve toplumsal hareketleri yönlendirmesiyle üne kavuşmuştur.

(6.)http://interpolitics.guilan.ac.ir/article_2186_77698737f2e56f16c186663b3f17cec3.pdf

(7). Azerbaycan: Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Dağlık Karabağ'ın yanı sıra halen 7 ilçesi Ermenistan işgali altında bulunmaktadır. Bu ilçeler: Ağdam, Fuzuli, Cebrail, Zengilan, Laçin, Kelbecer ve Gubatlıdır.

(8.)Arap Baharı: Bkz:http://www.bilgesam.net/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1067:arap-baharna-farkl-bak&catid=77:ortadogu-analizler&Itemid=150

(9.)http://prb.iauctb.ac.ir/article_524622_ef4df9fa0cedea697b424d6eeb5dcb60.pdf